

DATUM
2013-11-14
ERT DATUM
2013-08-29

DIARIENR
2013/189-4
ER BETECKNING
U2013/4880/GV

Regeringskansliet
Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Friskolorna i samhället (SOU 2013:56)

Friskolekommittén har varit en parlamentarisk kommitté och grunden för betänkandet är en överenskommelse mellan sex av de åtta riksdagspartierna. Förslagen rör främst regleringen av fristående skolor men påverkar även kommunala skolor. I vissa fall hänvisar kommittén också till redan pågående utredningar eller föreslår att nya utredningar ska tillsättas. Statskontoret vill framföra synpunkter på några av de förslag som lämnas av kommittén.

Samrådsskyldighet mellan huvudmän och kommuner

Statskontoret anser att förslaget att lagreglera en samrådsskyldighet mellan kommuner och skolhuvudmän bör analyseras ytterligare i den fortsatta beredningen. Framför allt är det inte klarlagt hur förslaget är tänkt att leda till en förbättrad samverkan mellan parterna och vilka konsekvenser det får för parterna och Skolinspektionen.

Förslaget innebär att kommuner och enskilda huvudmän ska vara skyldiga att genomföra ett samråd efter att Skolinspektionen godkänt den fristående skolan men innan inspektionen genomför sin avslutande etableringskontroll. Parternas incitament att i det läget samråda med varandra torde vara begränsad om de inte på eget initiativ redan inlett ett samarbete. Förslaget innebär dessutom att det inte ställs några krav på vad samrådet ska leda till. Det finns därmed en risk att förslaget ses som en administrativ börda av de inblandade parterna och att det blir en formalitet som Skolinspektionen rutinmässigt bockar av.

Införandet av ett informationssystem

Statskontoret tillstyrker förslaget att införa ett nationellt informationssystem som möjliggör jämförelser av olika skolor. I en studie från 2007 kunde Statskontoret konstatera att inslaget av valfrihet i en välfärdstjänst som skolan ställer krav på att brukarna har tillgång till korrekt och lättillgänglig information. Tillgången till information på skolområdet var god, men Statskontoret menade att informationen borde kunna spridas och presenteras bättre. Med tanke på att kommuner och fristående skolor ser varandra som

konkurrenter är det också rimligt att staten åtar sig att sprida denna information (Statskontoret 2007:19 *Vård, skola och omsorg – Vilken information behöver brukaren för att välja?*).

Statskontoret vill samtidigt peka på de risker som finns med införandet av ett nationellt informationssystem. De indikatorer som väljs för informationssystemet kommer sannolikt att påverka hur skolor arbetar med att utveckla sin kvalitet. Därför är det viktigt att utforma indikatorer som verkligen speglar kvaliteten i utbildningen. Ett nationellt informationssystem innebär också kostnader inte bara för staten utan också för kommuner och enskilda huvudmän som ska lämna in uppgifter. Därför är det viktigt att mängden information som begärs in vägs av mot kostnaderna.

Skyldighet att använda vite

Statskontoret avstyrker i dess nuvarande form förslaget att Skolinspektionen i vissa fall ska vara skyldig att förena förelägganden med vite. Förslaget bör enligt Statskontoret utredas vidare.

Skolinspektionen kan redan i dag förena förelägganden med vite, men har enligt kommittén använt denna möjlighet i alltför begränsad utsträckning. Statskontoret saknar dock en analys av varför Skolinspektionen använt sig av vitesmöjligheten i så få fall och om det i praktiken är ett problem. Det kan till exempel handla om att Skolinspektionens förelägganden varit tillräckligt kraftfulla utan vite. En annan tänkbar förklaring kan vara att skolagens utformning inte alltid medger för Skolinspektionen att formulera förelägganden som är tillräckligt tydliga för att kunna kombineras med vite. Att i lag tvinga Skolinspektionen att tillämpa vite skulle i så fall inte leda till en ökad användning av vite. Förslaget riskerar också leda till att Skolinspektionen blir mer försiktig att använda sig av förelägganden om man är tvungen att kombinera dessa med viten som man upplever stå på osäker juridisk grund.

Tillsyn av lärartäthet

Statskontoret avstyrker förslaget att Skolinspektionen i vissa fall ska vara skyldig att analysera lärartätheten på en skola. Förslaget innebär att i lagen öppna möjligheten för Skolinspektionen att ge föreläggande till en huvudman att förändra exempelvis lärartätheten. Kommittén menar att Skolinspektionen i dag bedömt att man inte kan lämna förelägganden om lärarresurserna eftersom skollagen inte innehåller krav på viss lärartäthet.

I en studie av statlig tillsyn från 2012 kunde Statskontoret konstatera att det finns risker med att detaljreglera vissa delar av tillsynen medan andra delar har mer övergripande målformuleringar. Den detaljerade regleringen kan då

få en starkt styrande inverkan på tillsynen medan mer strategiskt inriktad tillsyn får stå tillbaka. Det är enligt Statskontoret viktigt att regleringens olika delar samspelar så att det inte uppstår en obalans (Statskontoret 2012 *Tänk till om tillsynen – Om utformningen av statlig tillsyn*, sid. 9). Statskontoret kan se en tydlig sådan risk med föreliggande förslag. En skyldighet att analysera lärartätheten skulle såvitt Statskontoret kan bedöma bli den enda regleringen av hur Skolinspektionen närmare ska bedriva sin tillsyn.

Statskontoret ifrågasätter också lämpligheten i att bakvägen, genom regleringen av tillsynens utformning, reglera frågor om resursfördelningen på skolor. Om lärartätheten ses som en så pass viktig faktor för undervisningens kvalitet bör regeringen i stället överväga andra sätt att påverka hur skolorna fördelar lärarresurser.

Generaldirektör Yvonne Gustafsson har beslutat i detta ärende. Utredningschef Marie Uhrwing och utredare Anders Widholm, föredragande, var närvarande vid den slutliga handläggningen.

Yvonne Gustafsson

Anders Widholm